

Perspectiefnota 2020-2023

Rapportage over relevante ontwikkelingen.

*“Externe ontwikkelingen die van belang zijn in meerjarenperspectief,
die ofwel actie verlangen bij de nieuwe programmabegroting ofwel
waarvan actie op termijn nodig is.”*

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Inleiding	4
Richtinggevende uitspraken programmabegroting 2020-2023.....	5
Inhoudelijke verkenningen 2020-2023	7
Financiële verkenningen 2020-2023.....	13
Bijlagen	15

Inleiding

Opzet van de perspectiefnota

De perspectiefnota is in de planning en control cyclus het document waarin de maatschappelijke, bestuurlijke en financiële ontwikkelingen geschetst worden in relatie tot de begroting. Het gaat om ontwikkelingen die actie verlangen bij de nieuwe programmabegroting of waarvoor op termijn actie nodig is, zowel inhoudelijk als financieel. Op basis van deze ontwikkelingen kan de raad richtinggevende uitspraken doen voor de opzet en invulling van de programmabegroting die door het college wordt opgesteld.

De perspectiefnota wordt aangeboden in de vorm van een rapportage.

Coalitieakkoord versus perspectiefnota

De kern van het politiek handelen is de uitwerking van het coalitieakkoord. Dit akkoord geeft een verdere invulling aan en uitwerking van de visie en ambities van de gemeente in de betreffende bestuursperiode. Met het coalitieakkoord geven de partijen aan welke speerpunten van beleid voor de betreffende raadsperiode van belang zijn. Via het collegeprogramma vindt er een nadere concretisering van deze speerpunten plaats naar te bereiken resultaten. Zo nodig geeft het college bij de Perspectiefnota aan welke elementen een nadere kaderstelling behoeven. De beoogde resultaten uit het collegeprogramma worden opgenomen in de programmabegroting waarin het te ontwikkelen en uit te voeren beleid in meerjarenperspectief beschreven staat. Afhankelijk van wet- en regelgeving, het financiële perspectief en de personele capaciteit kunnen zaken aangepakt worden en kan er ingespeeld worden op actuele zaken als die zich voordoen.

Richtinggevende uitspraken programmabegroting 2020-2023

In de twee hierna volgende hoofdstukken leest u de inhoudelijke en financiële verkenningen voor de periode 2020-2023. Daarnaast is ter informatie in een bijlage een samenvatting toegevoegd van het coalitieakkoord “Sociaal, duurzaam en verbindend!” en de hoofdlijnen van de Toekomstvisie Epe 2030. Van belang bij de perspectiefnota is of de beschreven ontwikkelingen acties verlangen gericht op aanpassing/bijstelling van bestaand beleid of inzet van nieuw beleid. Uit de voorliggende beschreven ontwikkelingen komen 4 richtinggevende uitspraken in beeld die betrokken dienen te worden bij de voorbereiding van de nieuwe begroting. De overige besluitvorming van de raad vindt fasegewijs plaats in de verdere inhoudelijke ontwikkeling van de beleidsonderwerpen of bij volgende begrotingen, omdat zaken nog niet duidelijk zijn.

Conclusies en richtinggevende uitspraken

1. Toekomstbestendig onderwijs

Door de demografische ontwikkelingen hebben de betrokken partijen (schoolbesturen, welzijnsorganisaties en gemeente) gezamenlijk een actiekader opgesteld die de ambities voor de toekomst beschrijft. Dit vraagt van alle betrokken partijen inspanningen en investeringen. Voor alle gebieden is in kaart gebracht welke projecten voor de toekomstige onderwijsvoorzieningen in de gemeente Epe er zijn en wat nodig is voor realisatie daarvan. Dit gecombineerd met de voorschoolse en, naschoolse voorzieningen, welzijn, gebiedsgericht werken. De plannen krijgen nog een concretisering. Voor de gemeente is de onderwijshuisvesting een belangrijk aandachtspunt.

Uitspraak raad: Demografische ontwikkelingen vragen acties van alle betrokken partijen om toekomstbestendig onderwijs te realiseren. Het gezamenlijk opgestelde Actiekader geeft daar inzicht in. Voor de nog nader te concretiseren plannen betreffende onderwijshuisvesting zijn voldoende financiële middelen nodig. Een verdere aanvulling op de eerdere reservering daarvoor betrekken bij de integrale afweging in de voorbereiding van de programmabegroting 2020-2023.

2. Plus OV – uitvoering gemeenschappelijke regeling

Voor de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Hattem, Heerde, Lochem, Voorst, Zutphen verzorgt PlusOV, op basis van de gemeenschappelijke regeling Basismobiliteit, de uitvoering van het vraagafhankelijk en routegebonden vervoer voor inwoners die vallen onder de Wmo, Jeugdwet, Participatiewet en de verordening Leerlingenvervoer. In oktober 2018 heeft het college besloten, met consultatie van de raad, om de dienstverleningsovereenkomst met PlusOV met vier jaar te verlengen. De uitvoering van deze gemeenschappelijke regeling laat een kostenstijging zien die naar verwachting een structureel karakter heeft.

Uitspraak raad: De uitvoering van de gemeenschappelijke regeling Basismobiliteit voor het vraagafhankelijk en routegebonden vervoer, verzorgt door de vervoerscentrale PlusOV, laat een kostenstijging zien. Kosten beheersende maatregelen zijn in dit kader wenselijk. De financiering van de gemeenschappelijke regeling Basismobiliteit betrekken bij de integrale afweging in de voorbereiding van de programmabegroting 2020-2023.

3. VNOG – uitvoering gemeenschappelijke regeling

De huidige begroting van de Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland (VNOG) blijkt niet toereikend voor de uitvoering van de huidige taken. Hierdoor is op basis van het huidige beleid een structureel tekort in de begroting en meerjarenbegroting. Handhaving van bestaand beleid vraagt extra structurele bijdrage van de gemeenten (Epe: raming € 170.000). De VNOG bereidt een traject voor om beleidsmatige keuzes te maken inclusief bijstuuringsmaatregelen om het tekort te beperken.

Uitspraak raad: De Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG) heeft op basis van het huidige beleid een structureel tekort in de begroting en meerjarenbegroting. Het terugdringen van dit tekort vraagt maatregelen. Inzicht in de mogelijke beleidsmatige keuzes met bijstuuringsmaatregelen zijn nodig. De financiering van de gemeenschappelijke regeling VNOG betrekken bij de integrale afweging in de voorbereiding van de programmabegroting 2020-2023.

4. Lucrato - uitvoering gemeenschappelijke regeling

Lucrato verzorgt voor de gemeenten Apeldoorn, Epe en Heerde op basis van de gemeenschappelijke regeling (GR) Lucrato de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw)

en dienstverlening vanuit de Participatiewet. Door bezuinigingen van het rijk is de Wsw-bijdrage de afgelopen jaren steeds lager geworden. Met bijsturingsmaatregelen lukt het Lucrato niet het begrote tekort vanaf 2020 volledig te dekken. Het tekort wordt volledig veroorzaakt door een negatief Wsw subsidieresultaat.

Uitspraak raad: Lucrato kan als gevolg van rijksbezuinigingen op de bijdrage vanuit de Wet sociale werkvoorziening de taken niet meer kostendekkend uitvoeren. Het terugdringen van dit tekort vraagt extra maatregelen (uitstroombevordering, voorkomen van instroom) en/of een verhoging van de gemeentelijke bijdrage. De financiering van de gemeenschappelijke regeling Lucrato betrekken bij de integrale afweging in de voorbereiding van de programmabegroting 2020-2023.

Inhoudelijke verkenningen 2020-2023

3.1 Pijler Sociaal

Toekomstbestendig onderwijs

Korte beschrijving ontwikkeling.

Als gevolg van de demografische ontwikkelingen hebben de betrokken partijen (schoolbesturen, welzijnsorganisaties en gemeente) gezamenlijk een actiekader opgesteld die de ambities voor de toekomst beschrijft. Om te komen tot toekomstbestendig onderwijs zijn inspanningen en investeringen nodig van alle betrokken partijen.

Het uitvoeren van het Actiekader onderwijs omvat het realiseren van duurzame kindvoorzieningen. Voor alle gebieden is in kaart gebracht welke projecten voor de toekomstige onderwijsvoorzieningen in de gemeente Epe er zijn en wat nodig is voor realisatie daarvan. Dit gecombineerd met de voorschoolse en, naschoolse voorzieningen, welzijn, gebiedsgericht werken.

De projecten die zich nu gaan aandienen hebben betrekking op renovatie, nieuwbouw van een integraal kindcentrum in Epe Zuid-West (in combinatie met ruimte voor speciaal basisonderwijs) en in Vaassen Oost. Hierbij zullen ook kinderopvang, buitenschoolse kinderopvang aansluiten. Het Actiekader ligt nu ter beoordeling bij alle betrokken partijen.

Aandachtspunten voor de gemeente.

Het Actiekader geeft inzicht in de ambities en de gewenste plannen. Deze plannen dienen nog concreet gemaakt te worden. Daar zijn de betrokken partijen nu mee bezig (schoolbesturen, besturen van voor-schoolse en kinderopvang voorzieningen, Welzijn, CJG en de gemeente).

De gemeente heeft naast een beleidsmatige verantwoordelijkheid voor jeugd (waaronder jeugdzorg en jeugdvoorzieningen) ook een directe verantwoordelijkheid voor de onderwijshuisvesting gericht op renovatie, nieuwbouw. De scholen treden op als "bouwheer" en de gemeente toetst of de plannen passen binnen de vastgestelde financiële en beleidsinhoudelijke kaders.

Nu de gewenste plannen verder concreet worden gemaakt, wordt helder wat de kansen zijn bij vrijkomende accommodaties voor eventuele woningbouw of een andere invulling voor andere maatschappelijke doeleinden. Een hieraan gerelateerd onderwerp is het toekomstbestendig accommodatiebeleid, een actie uit de begroting voor 2019 waarmee gestart wordt. Onderzoek vindt plaats welke mogelijke financiële opbrengsten te realiseren zijn door de transformatie naar andere doeleinden.

Hoe verhoudt de ontwikkeling zich tot bestaand beleid (inhoudelijk en financieel)

Het Actiekader speelt in op het realiseren van toekomstbestendig onderwijs en geeft de ambities aan die partijen op dat vlak hebben. De actuele ontwikkelingen zijn verwerkt in de plannen, waaronder jeugd-zorg, gebiedsgericht werken.

De herstructurering van de onderwijshuisvesting, zoals opgenomen in het Actiekader, zal een miljoenen-investering met zich mee brengen. In de vorige meerjarenbegroting is gestart om ingaande 2019 voor vier jaar jaarlijks € 500.000,- te reserveren. Op dit moment is nog niet duidelijk hoe hoog de investeringen exact gaan worden maar deze jaarlijkse reservering zal niet genoeg zijn. Inschatting is dat de totale investeringen nabij de € 10 miljoen zullen gaan bedragen.

Besluit van de raad nodig: Ja

De gemeenteraad besluit over de investeringen in de onderwijshuisvesting. Op basis van nader geconcretiseerde plannen zullen voorstellen worden voorgelegd. Uitgaande van een eerste raming van de investeringen is een verdere aanvulling op de eerdere reservering voor dit doel noodzakelijk.

Zorg en ondersteuning – stijgende kosten

Korte beschrijving ontwikkeling.

Voor de taken die de gemeenten via de decentralisaties hebben gekregen zijn rijksmiddelen verstrekt. Dat budget, waarop rijkskortingen zijn toegepast, vormt voor de gemeente Epe het budget om de zorg en ondersteuning te bieden die nodig is. Het beroep dat inwoners doen op de gemeente in het kader van de Jeugdwet en Wmo neemt toe. De rijksmiddelen blijken daarvoor

niet toereikend te zijn. Jeugdzorg is daar een aansprekend voorbeeld van. Door invoering van het Wmo abonnementstarief (landelijk beleid) zijn inkomsten uit eigen bijdragen verminderd en kan een aanzuigende werking optreden als gevolg van een lagere eigen bijdrage. Inmiddels is de Transformatie Agenda opgezet om te komen tot onder meer kostenbeheersing.

Aandachtspunten voor de gemeente.

Het beschikbare budget is niet meer toereikend om het gewenste aanbod van zorg en ondersteuning in voldoende mate te kunnen bieden.

Momenteel worden de tekorten als gevolg van de decentralisaties opgevangen uit een reserve die speciaal voor dat doel door de gemeenteraad is vastgesteld. Met de huidige ontwikkelingen zijn die reserves naar verwachting uitgeput in 2021. Aan de situatie dat tekorten van de Jeugdzorg mede opgevangen konden worden door overschotten bij de Wmo is inmiddels een einde gekomen.

Dit heeft er toe geleid dat de focus in het sociale domein nu ligt op de transformatie van zorg en ondersteuning naar een meer preventieve aanpak. De uitgaven voor de Wmo, Jeugd en Werk & Inkomen worden intensief gemonitord. Met het project Grip op Zorg wordt op kostenbeheersing gestuurd met maatregelen gericht op innovatie van het zorgaanbod, gebiedsgericht werken en op de toegang naar ondersteuning en zorg. Voorbeelden zijn de was- en strijkservice als algemene Wmo-voorziening en de GGZ-jeugdpsycholoog van het CJG bij de huisarts. Daarnaast doet de gemeente Epe mee aan een lobby om meer financiële middelen vanuit het Rijk te krijgen voor met name de Jeugdzorg.

Naast deze activiteiten zullen de komende periode meer maatregelen nodig zijn.

Hoe verhoudt de ontwikkeling zich tot bestaand beleid (inhoudelijk en financieel)

Op de ontwikkeling van stijgende kosten is geanticipeerd in het kader van de Sociale Agenda, de Transformatie Agenda en de programmabegroting. De verwachting is dat de ingezette vernieuwing op korte termijn nog onvoldoende effect heeft om tekorten tijdig terug te dringen. Dat betekent dat het huidige beleid niet binnen de huidige kaders uitgevoerd kan blijven worden:

- De huidige rijksmiddelen zijn niet toereikend waardoor inwoners niet tijdig of niet de zorg en ondersteuning krijgen die nodig is
- Het tekort in het sociale domein loopt op en daarmee de druk op de gemeentebegroting.
- Ontevreden inwoners omdat de juiste zorg en ondersteuning niet (tijdig) voorhanden is en zij ook niet opgevangen kunnen worden in algemene voorzieningen omdat die nog niet voldoende zijn toegerust op nieuwe taken.

Besluit van de raad nodig: Ja

Om het aanbod van zorg en ondersteuning en de uitgaven daarvan in evenwicht te houden met de beschikbare budgetten zullen er op termijn naast de ingezette transformatie aanvullende maatregelen danwel bijsturing nodig zijn. Besluitvorming kan dan onder meer gaan over beleidsinhoudelijke wijzigingen inzake het aanbod, versoering van voorzieningen.

Beschermd wonen / maatschappelijke opvang – nieuw verdeelmodel

Korte beschrijving ontwikkeling.

Bij de decentralisatie van de taken voor de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet in 2015 zijn verdeel-modellen ingevoerd om de bijbehorende rijksmiddelen over de gemeenten te verdelen. Voor het onderdeel beschermd wonen heeft het Rijk, vanwege de complexiteit, toen besloten de budgetten op basis van historische uitgaven te verdelen over 42 centrumgemeenten. Het gaat bij beschermd wonen en maatschappelijke opvang (MO/BW) om de ondersteuning voor onder andere dak- en thuislozen, mensen die niet zelfstandig kunnen wonen, mensen met verslavingsproblemen, mensen met psychische problematiek en mensen die in de thuissituatie ondersteuning nodig hebben bij de regie op hun dagelijkse leven. Apeldoorn is centrumgemeente voor de regio Oost-Veluwe (Apeldoorn, Brummen, Epe, Hattum, Heerde en Voorst). In maart 2019 is het voorlopige verdeelmodel voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang vrijgegeven ingaande 2021. Het nieuwe voorlopige verdeelmodel leidt tot een groot nadeel voor onze regio van ongeveer € 20 miljoen.

Aandachtspunten voor de gemeente.

In het voorlopige verdeelmodel wordt in principe geen rekening gehouden met historisch gegroeide situaties, zoals de aanwezigheid van beschermd wonen-instellingen en daarmee veel

cliënten MO/BW in gemeenten. Dat laatste werkt in het nadeel van de regio Oost-Veluwe. Door de geografische ligging (midden in het land en in een natuurlijke omgeving) huisvest de regio Oost-Veluwe, sinds lange tijd relatief veel instellingen op het gebied van MO/BW. Daarnaast laat de toegang voor MO/BW zich moeilijk sturen omdat er wettelijk een recht is voor cliënten uit heel Nederland om zich in een bepaalde regio aan te melden, dus ook in de regio Oost-Veluwe. Nu is nog sprake van een voorlopig verdeelmodel dat per 2021 dient in te gaan. Wel lijkt, op basis van bestaande informatie, in de toekomst bijstelling van beleid nodig in aanbod en/of financiering.

Hoe verhoudt de ontwikkeling zich tot bestaand beleid (inhoudelijk en financieel)

Het voorlopige verdeelmodel MO/BW wordt naar verwachting in 2021 ingevoerd. Apeldoorn ontvangt op dit moment ongeveer € 55 miljoen voor MO/BW als centrumgemeente. In het voorlopige verdeelmodel ontvangt Apeldoorn € 26 miljoen minder. De gemeenten Brummen, Epe, Hattem, Heerde en Voorst ontvangen gezamenlijk ongeveer € 6 miljoen. Regionaal gezien ontstaat er dan een financieel nadeel van € 20 miljoen.

Voor (kleine) individuele gemeenten is het echter niet efficiënt en financieel haalbaar om de bestaande voorzieningen voor MO/BW lokaal te organiseren. Het is noodzakelijk om als regio hierin gezamenlijk te blijven optrekken.

Om de negatieve gevolgen voor onze regio zoveel mogelijk te beperken voert de gemeente Apeldoorn al geruime tijd samen met de VNG een lobby in Den Haag. Dat heeft al tot enige bijstellingen geleid. Zo wordt het nieuwe verdeelmodel MO/BW niet in één keer ingevoerd, maar zal dit geleidelijk gaan. Daar-naast wordt erop ingezet dat de omvang van het budget passend is en blijft bij de regionale en lokale opgave. De komende periode wordt onderzocht of de regionale uitgaven voor MO/BW en begeleiding kunnen worden teruggebracht.

Besluit van de raad nodig: Ja

Het gaat om voorlopige uitkomsten van een gepubliceerd verdeelmodel. Het verdeelmodel is nog niet definitief. Nadat het verdeelmodel definitief is worden de rijksbudgetten verdeeld over de gemeenten en verwerkt in de begroting. Volgens de bestaande planning vindt dit voor het eerst plaats ingaande 2021.

PlusOV - uitvoering gemeenschappelijke regeling

Korte beschrijving ontwikkeling.

Onze gemeente participeert vanaf 2017, samen met de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Deventer, Hattem, Heerde, Lochem, Voorst, Zutphen in de gemeenschappelijke regeling Basismobiliteit. De vervoercentrale PlusOV verricht de uitvoering van het vraagafhankelijk vervoer (voormalige Regiotaxi) en routegebonden vervoer voor inwoners die vallen onder de Wmo, Jeugdwet, Participatiewet en de verordening Leerlingenvervoer. Daarnaast verricht de vervoerscentrale PlusOV ook vraagafhankelijk vervoer voor alle inwoners als aanvulling op het reguliere openbaar vervoer.

In oktober 2018 heeft het college besloten, met consultatie van de raad, om de dienstverleningsovereenkomst met PlusOV met vier jaar te verlengen. De gemeente Apeldoorn, Deventer en Zutphen hebben besloten om voor het onderdeel routegebonden vervoer (RV) uit de gemeenschappelijke regeling te treden.

De jaarrekening 2018 van PlusOV laat voor Epe een tekort zien van in totaal € 280.000,-. Het tekort wordt veroorzaakt door hoger dan verwachte kosten die gemaakt worden voor beheer/regie (extra inhuur personeel) en de kosten van het routegebonden vervoer (RV) (hoger vervoervolume, hogere prijs per reiseenheid).

De verwachting is dat de kostenstijging een structureel karakter heeft.

Aandachtspunten voor de gemeente.

De belangrijkste oorzaken voor de kostenstijging zijn hogere personeelskosten en hogere vervoerskosten voor het routegebonden vervoer als gevolg van de kostenontwikkelingen in de taxibranche, de aanbestedingseisen voor het routegebonden vervoer (w.o. duurzaamheid) en de 5% efficiëntie taakstelling die nog niet is gerealiseerd.

Doordat drie van de negen gemeenten (gemeente Apeldoorn, Deventer en Zutphen) voor het onderdeel routegebonden vervoer uit de gemeenschappelijke regeling treden, vindt voor het routegebonden vervoer (Wmo, Jeugdwet, Participatiewet en de verordening Leerlingen-vervoer) een nieuwe aanbe-steding plaats door PlusOV. Het uitgangspunt is dat de overige gemeenten

(w.o. de gemeente Epe) als gevolg van de uittreedende gemeenten geen financieel nadeel mogen ondervinden.

De gemeenten hebben met elkaar afgesproken om de kosten van het routegebonden vervoer op een andere manier te verevenen. De nieuwe verevening van de kosten doet meer recht aan de werkelijke kosten die de vervoerders bij PlusOV in rekening brengen. De nieuwe vereveningssysteem zal voor de gemeente Epe naar verwachting leiden tot een lichte stijging van de bijdrage aan PlusOV.

Hoe verhoudt de ontwikkeling zich tot bestaand beleid (inhoudelijk en financieel)

De uitvoering van de gemeenschappelijke regeling basismobiliteit laat een naar verwachting structurele kostenstijging zien. Hiervoor zijn de oorzaken daarvoor benoemd.

Momenteel wordt onderzocht of de gemeente Epe maatregelen kan doorvoeren die leiden tot reductie van de stijgende kosten.

Besluit van de raad nodig: Ja

De uitvoering van de gemeenschappelijke regeling basismobiliteit vraagt een hogere gemeentelijke bijdrage. Daarvoor is een besluit van de raad nodig.

De jaarrekening 2018, de gewijzigde begroting 2019, de meerjarenbegroting 2020-2023 maar ook de wijziging van de GR/ uitredingskosten en de nieuwe vereveningssysteem worden in juli besproken met de raad.

Veiligheidsregio NOG – uitvoering gemeenschappelijke regeling

Korte beschrijving ontwikkeling.

Als gevolg van diverse oorzaken is gebleken dat de huidige begroting van de Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG) niet toereikend is voor de uitvoering van de huidige taken. In de afgelopen jaren is gebleken dat bezuinigingstaakstellingen binnen de begroting niet realistisch waren en budgetten zijn niet tijdig bijgesteld. Hierdoor heeft de Veiligheidsregio op basis van het huidige beleid een structureel tekort in de begroting en meerjarenbegroting.

Aandachtspunten voor de gemeente.

Om dit tekort op te vangen moet de begroting van de VNOG structureel worden gerepareerd. Dit kan niet door de regio zelf worden opgevangen, tenzij er ingrijpende beleidsmatige keuzes worden gemaakt. De VNOG bereidt een (bestuurlijk) traject voor waarin op basis van meerdere scenario's beleidsmatige keuzes zullen worden gemaakt incl. bijsturingmaatregelen.

Hoe verhoudt de ontwikkeling zich tot bestaand beleid (inhoudelijk en financieel)

Bij handhaving van het bestaande beleid zal de gemeentelijke bijdrage van de 22 deelnemende gemeenten structureel moeten worden verhoogd. Ingaande 2020 gaat het om een bedrag van € 161.000 - € 178.000.

Besluit van de raad nodig: Ja

Afhankelijk van de beleidsmatige keuzes die nog door de VNOG worden gemaakt (besluitvormingstraject vanaf sept. 2019, verwerking in Kadernota 2021-2024) en de bijsturingmaatregelen die hieruit voortvloeien, zal de hogere gemeentelijke bijdrage in de begroting van Epe moeten worden opgenomen.

3.2 Pijler Ruimte

Onderhoud openbare ruimte – stijgende kosten

Korte beschrijving ontwikkeling.

De afgelopen jaren stijgen de kosten voor het onderhoud van de openbare ruimte, met name bij wegen en groen. Dit heeft te maken met de verandering van het klimaat. Waar vroeger bijvoorbeeld gazons werden gemaaid van april tot oktober, vindt het maaien nu plaats vanaf maart tot vaak ver in november. De droogte van vorig jaar heeft veel schade aan wegen veroorzaakt, door o.a. inklinking. Wegen zijn hierdoor bijvoorbeeld gaan barsten. De berm wordt droger, daardoor “zakt de weg”.

Onderhoud van bomen wordt kostbaarder doordat nieuwe aanplant veel intensiever moet worden begeleid. Daarnaast veroudert het Eper bomenbestand. De afgelopen jaren laten steeds meer “zorgbomen” zien, die veel intensiever onderhoud nodig hebben.

Aandachtspunten voor de gemeente.

Voor gemeente Epe betekent dit dat de structurele onderhoudskosten zullen stijgen. Met betrekking tot wegen zal dit effect mogelijk zichtbaar worden in het nieuwe wegenbeleidsplan. Met betrekking tot groen zal mogelijk dit jaar al een overschrijding moeten worden gemeld op de onderhoudskosten.

Hoe verhoudt de ontwikkeling zich tot bestaand beleid (inhoudelijk en financieel)

Bestaand beleid in haar huidige vorm met betrekking tot onderhoud van wegen en groen zal meer gaan kosten. Dit betekent dat in de toekomst meer onderhoudsbudget nodig is en dat er keuzes moeten worden gemaakt over het behoud van het huidige areaal wegen en groen.

Besluit van de raad nodig: Ja

Voor de uitwerking van het wegenbeleidsplan volgen voorstellen. Komende tijd wordt het bomenbeleidsplan geactualiseerd. Het groenstructuurplan en het landschapontwikkelingsplan geven de inrichtingskaders voor de openbare ruimte. Hier ligt een relatie met de Omgevingsvisie. Effecten die nu moeten worden opgepakt (ihkv veiligheid) en die financiële gevolgen hebben, worden meegenomen in de begrotingscyclus (o.a. voortgangsrapportages en/of nieuw beleid).

Verwerking afvalstromen - hogere kosten

Korte beschrijving ontwikkeling.

De kosten voor de verwerking van verschillende afvalstromen (of liever grondstoffenstromen) stijgen fors. Dit is niet meer op te vangen met onze afvalstoffenreserve. De verbrandingsbelasting gaat omhoog. Daarnaast stijgen de kosten fors voor het verwerken van PMD. Aandachtspunten voor de gemeente.

Voor de gemeente Epe betekent dit dat de structurele verwerkingskosten van grond- en afvalstromen stijgen en dus dat de afvalstoffenheffing zal gaan stijgen.

Hoe verhoudt de ontwikkeling zich tot bestaand beleid (inhoudelijk en financieel)

Bestaand beleid in haar huidige vorm m.b.t. verwerking van afval leidt tot een autonome stijging van de verwerkingskosten. Daarnaast moet blijken uit het participatietraject in het kader van het nieuwe grondstoffenplan, wat de inzamelmethodiek wordt en in hoeverre wij onze ambities mbt restafval en afvalscheiding gaan waar maken. Afhankelijk van deze ontwikkeling en een eventueel nieuwe manier van inzamelen, zullen de kosten mogelijk verder stijgen.

Besluit van de raad nodig: Ja

Bij de begroting zal de autonome kostenstijging worden vertaald naar de afvalstoffenheffing. Daarnaast neemt de raad eind dit jaar een besluit over het nieuwe grondstoffenplan met daarin opgenomen de inzamelmethodiek. Ook zal daarin een doorrekening gemaakt worden van de inzamel- en verwerkingskosten.

3.3 Pijler Economie

Lucrato – uitvoering gemeenschappelijke regeling

Korte beschrijving ontwikkeling.

Onze gemeente participeert, samen met de gemeenten Apeldoorn en Heerde, in de gemeenschappelijke regeling (GR) Lucrato. Werkbedrijf Lucrato voert de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) uit en biedt dienstverlening aan inwoners in Epe om vanuit de Participatiewet aan werk te worden geholpen.

Als gevolg van bezuinigingen van het rijk is de Wsw-bijdrage de afgelopen jaren steeds lager geworden en hiermee komt de exploitatie van Wsw-voorzieningen onder druk te staan. Dit is een landelijke probleem en geldt ook voor Lucrato.

Vorig jaar heeft de raad al wel zijn zorgen geuit over de financiële positie van Lucrato en het meerjarig negatief financiële beeld. Los van de bezuinigingen van het rijk is Lucrato gevraagd maatregelen te treffen om de eigen kosten te reduceren en de omzet te verhogen. Hierop heeft Lucrato bijsturingsmaatregelen getroffen met een beoogd positief effect op de exploitatie. Ondanks de bijsturingsmaatregelen, lukt het Lucrato niet het begrote tekort vanaf 2020 volledig te dekken. Voor 2020 begroot Lucrato een tekort dat voor circa 40% door Lucrato zelf wordt

opgevangen binnen de exploitatie. Het tekort wordt volledig veroorzaakt door een negatief Wsw subsidieresultaat.

Aandachtspunten voor de gemeente.

De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht voor de doelgroep Wsw-ers. Voor de uitvoering van de Wsw ontvangt onze gemeente voor 2019 een rijksbijdrage € 4.282.398 als onderdeel van het Participatie-budget. Dit bedrag wordt één-op-één aan Lucrato overgedragen, zodat zij daarmee het werkgeverschap voor de Wsw-medewerkers kan vervullen. Ook de andere 2 GR-gemeenten dragen hun Wsw-deel uit het Participatiebudget voor 100% over aan Lucrato. De verhouding subsidiebijdrage van de gemeenten aan het beschikbare SW-budget van Lucrato is indicatief: Apeldoorn 76%; Epe 16%; Heerde 8%. Deze verhouding zou voor Epe een bijdrage in het tekort van Lucrato betekenen van € 272.000 per jaar (Apeldoorn: €1.292.000 en Heerde € 136.000). Als de tekorten van Lucrato niet aangevuld worden, moet een andere oplossing gevonden worden voor het werkgeversdienstverband. Eind 2018 had Lucrato 187 inwoners uit Epe met een Wsw-dienstverband.

Hoe verhoudt de ontwikkeling zich tot bestaand beleid (inhoudelijk en financieel)

Lucrato biedt (gemeentelijke) dienstverlening aan vanuit de Participatiewet en voert de Wet sociale dienstverlening uit (werkgeverschap). Het tekort wordt volledig veroorzaakt door een negatief subsidie-resultaat in het kader van de Wsw.

Vanaf 2020 kan Lucrato de tekorten niet meer uit de eigen reserves financieren en moeten de tekorten vanuit de GR-gemeenten worden aangevuld.

In de lopende begroting is extra budget beschikbaar voor projecten/pilots gericht op uitstroombevordering en voorkoming van instroom. Met deze extra inzet is het mogelijk het resultaat op de bijstandsuitkeringen positief te beïnvloeden, zodat een reserve opgebouwd wordt waar mogelijke tekorten uit gedekt kunnen worden.

Ten aanzien van de gewenste dienstverlening aan de totale doelgroep en de financiering daarvan zullen keuzes gemaakt moeten worden. Een eerste stap is gezet met het opzetten van projecten en pilots tot terugdringing van het tekort.

Besluit van de raad nodig: Ja

De uitvoering van de gemeenschappelijke regeling Lucrato vraagt een hogere gemeentelijke bijdrage. Daarvoor is een besluit van de raad nodig.

De Jaarrekening 2018 en de MJB 2020-2023 Lucrato worden in juni voorgelegd aan de raad voor een zienswijze.

Financiële verkenningen 2020-2023

Inleiding

In dit document wordt vanuit de ambtelijke organisatie ingegaan op een verkenning van het financieel meerjarenperspectief 2020-2023. De basis voor deze verkenning wordt gevormd door de in november 2018 door de gemeenteraad vastgestelde meerjarenbegroting 2019-2022 (paragraaf 2). Deze basis wordt, in paragraaf 3, aangevuld met de belangrijkste financiële ontwikkelingen die impact hebben op het financieel meerjarenperspectief. Het betreft een aantal belangrijke (autonome) uitgaaf stijgingen en financiële risico's. In paragraaf 4 wordt in gegaan op de mogelijke voor te bereiden bijstuuringsmaatregelen

Meerjarenbegroting 2019-2022

De meerjarenbegroting 2019-2022 kan als volgt worden samengevat:

- Het financiële beeld is positief; door de groei in de algemene uitkering ontstaat een structurele financiële ruimte van gemiddeld € 800.000;
- Door actualisatie van de gemeentelijke reserves en toepassing van de uitgangspunten van de nieuwe nota reserves en voorzieningen, ontstaat een forse eenmalige ruimte van afgerond € 6,4 mln.
- De structurele en eenmalige financiële ruimte wordt ingezet om een belangrijke stap te maken in de uitvoering van het Collegeprogramma 2018-2022. Tevens wordt een structurele buffer van € 500.000 (vanaf 2021) afgezonderd voor risico's van herverdeling van de integratie-uitkering sociaal domein en de aanpassing van de normeringssystematiek van de algemene uitkering.
- Het investeringsniveau is hoog; in de komende jaren wordt flink geïnvesteerd tot een bedrag van afgerond € 15,4 mln. (bestaand beleid incl. vervangingsinvesteringen, excl. riolering) en € 5,1 mln. (nieuw beleid). Dit leidt tot structurele lasten (rente en afschrijving) van ruim € 700.000.
- Het nieuwe beleid (t.l.v. de reguliere exploitatie) is binnen de begroting veelal bekostigd/financieel gedekt voor een korte periode van 2 tot 4 jaar. Effecten van het beleid zullen worden geëvalueerd en op basis hiervan zal besluitvorming plaatsvinden over continuering. Bij continuering zal bij volgende begrotingen opnieuw financiële dekking gevonden moeten worden. Het gaat hierbij totaal om een bedrag van structureel € 1,5 mln. Enkele grote onderwerpen zijn: onderwijs, stimuleringsregeling jeugd, toerisme (incl. handhaving), economie, sport, sociaal domein.
- De structurele stijging van de woonlasten is beperkt en blijft ruimschoots onder het landelijke gemiddelde.

Financiële ontwikkelingen

De meerjarenbegroting 2019-2022 is in november 2018 door de raad vastgesteld. De navolgende (nieuwe) ontwikkelingen hebben impact op het nieuwe financieel meerjarenperspectief 2020-2023:

- **Jaarrekening 2018**
De concept jaarrekening 2018 laat een voordelig resultaat zien van rond de € 2 miljoen. Deze uitkomst wordt in hoge mate bepaald door de definitieve realisatie van de precariobelasting 2018 (€ 2,2 miljoen) en daarnaast bestaat het saldo uit incidentele en structurele voor- en nadelen.
- **1e voortgangsrapportage 2019**
De concept uitkomst van de 1e voortgangsrapportage 2019 laat een tekort zien; ook dit tekort heeft zowel structurele als incidentele factoren.
- **Gemeenschappelijke regelingen**
Op basis van de financiële stukken van de drietal gemeenschappelijke regelingen, wordt geconstateerd dat rekening moet worden gehouden met forse incidentele en structurele tekorten. Het betreft Lucrato, VNOG en PlusOV. De zienswijze procedures van de betreffende regelingen lopen of worden opgestart. Op basis hiervan zal bepaald worden in hoeverre de betreffende gemeenschappelijke regeling de gesignaleerde problematiek zelf moet of kan opvangen en welk deel als autonome uitgavenstijging verwerkt moet worden in de

gemeentelijke (meerjaren) begroting. Op basis van de huidige gegevens gaat het om een totaal tekort van afgerond € 700.000.

- **Tekorten op jeugdzorg**
Evenals andere gemeenten wordt ook Epe geconfronteerd met tekorten op de jeugdzorg. Op basis van de jaarrekeningcijfers 2018 is er sprake van een structureel tekort van € 1 tot 1,5 miljoen. Indien van het Rijk geen aanvullende middelen worden ontvangen, zullen de tekorten moeten worden opgevangen binnen de algemene middelen. Vooralsnog/tijdelijk is dekking mogelijk door inzet van de hiervoor ingestelde risico reserve.
- **Precariobelasting op leidingen**
Tegen de aanslagen precariobelasting op leidingen 2018 is geen bezwaar ingediend, daarmee is de opbrengst over 2018 definitief. Hiermee komen eenmalige middelen beschikbaar. De opbrengst voor de komende jaren blijft vooralsnog onzeker en kan derhalve niet ingezet worden.
- **Herverdeling gelden beschermd wonen en maatschappelijke opvang**
Deze regionale taak wordt overgeheveld naar de gemeenten. De hiermee gepaard gaande herverdeling van gelden pakt voor de regio Apeldoorn negatief uit (min € 20 miljoen). De effecten hiervan voor de gemeente Epe zijn nog niet duidelijk.
- **Btw nadeel sportaccommodaties**
Als gevolg van de verruiming van de btw-vrijstelling voor sportverenigingen kunnen de verenigingen minder btw over hun uitgaven terug vragen. De mogelijkheden om voor de financiële nadelen die hierdoor ontstaan een beroep te doen op compensatie regelingen, zijn maar zeer beperkt. De eerste indicaties zijn dat dit financieel negatieve consequenties zal hebben voor de stichtingen. Afhankelijk van de uitkomst van een toetsing, die nu plaats vindt, zal het beeld duidelijker worden.

Vorbereiden van bijstunngsmaatregelen

Het positieve beeld van de vorige meerjarenbegroting is in negatieve zin gewijzigd. Er is sprake van een stapeling van (autonome) tegenvallers. De omvang en het karakter (incidenteel, structureel) is nog niet duidelijk; maar de impact zal waarschijnlijk wel fors zijn. Wij achten het dan ook noodzakelijk dat hierop geanticipeerd wordt door tijdig bijstunngsmaatregelen voor te bereiden / te onderzoeken in het kader van de volgende begroting. Het betreft maatregelen op de volgende gebieden:

- Financieel technische en -beleidsmatige maatregelen (bijvoorbeeld de mogelijkheid om investeringen ten laste van eenmalige middelen af te schrijven waardoor structurele ruimte ontstaat; het inzetten van stelposten/buffers);
- Het indienen van zienswijzen bij de betreffende gemeenschappelijke regelingen met het voorstel de financiële problematiek deels zelf op te lossen door interne maatregelen, taakstellingen en/of beleidswijzigingen.
- Vorbereiden van beleidswijzigingen op de betreffende vakgebieden; bijvoorbeeld door versobering van huidige verordeningen, taakstellingen e.d.

Bijlagen

5.1 Visie en ambitie

Toekomstvisie Epe 2030

De Toekomstvisie Epe 2030 geeft, onder het motto “Duurzaam voortbouwen op kwaliteit”, op de drie pijlers van beleid (economie, sociaal en ruimte) de hoofdlijnen van de toekomstige gewenste ontwikkelingen weer. De hoofdkoers is te vatten in vier kernwaarden, te weten: onderscheidend (kiezen voor kwaliteit, authentiek, benutten van sterke kanten), duurzaam (samen ontwikkelen, zorgvuldig omgaan met de omgeving en middelen), verbindend (goede fysieke verbindingen, kansen voor alle culturen en generaties), verrassend (open staan voor initiatieven en andere oplossingen, ruimte voor ideeën). Bij economie is de inzet gericht op het versterken van de economische structuur door modernisering van de arbeidsmarkt en focus op groeisectoren (zorg en recreatie/toerisme). In het sociale domein is de lijn meer betrokkenheid van mensen bij hun woon- en leefomgeving met ondersteuning van een goed voorzieningenaanbod. Bij het beleidsdomein ruimte is de uitdaging om binnen de kaders van de unieke fysieke omgeving nieuwe mogelijkheden voor wonen en bedrijvigheid te creëren. Een belangrijke aspect hierin betreffen de effecten van de demografische ontwikkelingen. De realisatie van de ambities vindt in belangrijke mate plaats door samenwerking met diverse partijen (inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijven, regio- en buurgemeenten).

Coalitieakkoord “Sociaal, duurzaam en verbindend!!” (raadsbesluit 14-5-2018, nr. 2018-04871).

In deze bestuursperiode zijn er een aantal uitdagingen waar de specifieke aandacht naar uit gaat.

- Duurzame ontwikkeling. Met de samenleving inspelen op energietransitie en klimaatverandering.
- Transformatie zorg en ondersteuning. Realiseren van vernieuwing in ontmoeting, ondersteuning en zorg.
- Invoeren Omgevingswet. Implementeren wet met nieuwe werkwijzen en inwonerparticipatie.
- Financieel solide. Vroegtijdig anticiperen op nieuwe ontwikkeling om financieel gezond te blijven.
- Bestuur en samenleving. Vanuit het regiemodel een verdere doorontwikkeling van inwonerparticipatie, dienstverlening (digitaal) en van de rolinvulling door bestuur en ambtelijke organisatie.

De inzet is het unieke van deze gemeente (natuur, landschap en cultuurhistorie) en vier dorpskernen met een eigen identiteit te behouden en daar waar mogelijk te versterken. Om een krachtige en vitale gemeente te blijven, vindt samenwerking plaats met buurgemeenten en de gemeenten in de Regio Stedendriehoek alsook met burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven.

Vanuit de ambities en de geschetste uitdagingen is er specifieke aandacht voor vier thema's, te weten: vitale dorpen en buurtschappen, duurzame leefomgeving, duurzame economie en verbindende overheid.

Voor het financiële - en belastingbeleid zijn er principes en uitgangspunten vastgelegd.